సర్జూ ప్రసాద్

వర్సెస్

ఉత్తర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం

1960
డిసెంబర్ 16

(J.L. కపూర్, M. హిదయతుల్లా మరియు J.C. షా న్యాయమూర్తులు.)

ఆహార కల్తీ – సేవకుడు ద్వారా కల్తీ నూనెను అమ్మడం – సేవకుడు, బాధ్యత వహించాలా – ***mens rea*** (నేర ఉద్దేశం), అవసరమైతే – రెండవ నేరం —శిక్ష, కనీస నిర్దేశించిన దాని కంటే తక్కువ ఎప్పుడు ఇవ్వవచ్చు – ఆహార కల్తీ నిరోధక చట్టం, 1954 (37 ఆఫ్ 1954) సెక్షన్లు 7, 16.

అప్పీలుదారు వంటనూనెల విక్రయదారుడైన వన్ T కి చెందిన ఉద్యోగి. అతను కల్తీ ఆవాల నూనెను విక్రయించినట్లు కనుగొనబడింది మరియు ఆహార కల్తీ నిరోధక చట్టం, 1954లోని సెక్షన్ 16తో చదివిన సెక్షన్ 7 కింద అతను మరియు T నేరం కింద విచారణ చేయబడ్డారు.ఇద్దరూ దోషులుగా గుర్తించారు; T రూ.200 జరిమానా చెల్లించాలని శిక్ష విధించబడింది , కానీ మునుపటి నేరారోపణ దృష్ట్యా అప్పీలుదారుకు ఒక సంవత్సరం కఠిన కారాగార శిక్ష మరియు రూ.2 ,000 జరిమానా విధించబడింది, ఇది సెక్షన్ 16(ii) ద్వారా నిర్దేశించబడింది.అప్పీలుదారు ఇలా వాదించాడు: (i) తన యజమాని తరపున ఆహారాన్ని విక్రయించిన సేవకుడు ఆహారం కల్తీ అని తెలిసి అతను అలా చేశాడని తెలిస్తే తప్ప బాధ్యత వహించదు మరియు (ii) ప్రత్యేక మరియు తగిన కారణాలు ఉన్నాయని రెండవ నేరానికి నిర్దేశించిన కనీసపు జరిమానా కంటే తక్కువ జరిమానా విధించడాన్ని సమర్థించడం.

చట్టంలోని సెక్షన్ 7 , యజమాని అయినా లేదా సేవకుడైనా , కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించకూడదని ప్రతి ఒక్కరినీ ఆజ్ఞాపిస్తుంది మరియు ఈ నిబంధనను ఉల్లంఘించిన ఎవరైనా ***mens rea (***నేర ఉద్దేశం) రుజువు లేకుండా సెక్షన్ 16 ప్రకారం శిక్షార్హులు.

Re: S. మోసెస్, I.L.R. (1959) మద్రాస్ 418, ఆమోదించబడలేదు.

ఇంకా, అప్పీలుదారు కేవలం T ఉద్యోగి మాత్రమేనని , అతను తనకు ఎలాంటి లాభం చేకూర్చినట్లు చూపబడలేదని మరియు Tకి కేవలం రూ.200 జరిమానా మాత్రమే విధించబడింది.సెక్షన్ 16(ii)కి సంబంధించిన ప్రొవిజో అర్థంలో ప్రత్యేక మరియు తగిన కారణాలు, సెక్షన్ 16(ii) ద్వారా నిర్దేశించబడిన కనిష్టం కంటే తక్కువ జరిమానా విధించడాన్ని సమర్థించడం.

క్రిమినల్ జ్యూరిస్డిక్షన్: క్రిమినల్ అప్పీల్ నం.147 ఆఫ్ 1958.

తీర్పు నుండి ప్రత్యేక సెలవు ద్వారా అప్పీల్ చేయండిమరియు అలహాబాద్ హైకోర్టు యొక్క జూలై 21 , 1959 నాటి ఉత్తర్వుక్రిమినల్ రివిజన్ నెం.503 ,1958లో మార్చి 27 , 1958 నాటి తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి ఉద్భవించింది,సెషన్స్ జడ్జి, అలహాబాద్, క్రిమినల్ అప్పీల్ నం.745 1957లో.

సి.బి. అగర్వాలా మరియు కె.పి. గుప్తా అప్పీలుదారు కోసం.

జి.సి. మాథుర్ మరియు సి.పి. లాల్,ప్రతివాది కోసం.

1960. డిసెంబర్ 16. కోర్టు తీర్పు వెలువరించింది

షా జె . – అప్పీలుదారు సర్జూ ప్రసాద్‌ను **పి.ఎం. అగా , మేజిస్ట్రేట్ ఫస్ట్ క్లాస్ , అలహాబాద్**, ఆహార కల్తీ నిరోధక చట్టం , 1954 (37 ఆఫ్ 1954)లోని సెక్షన్ 16తో చదివిన సెక్షన్ 7 కింద నేరం – ఇకపై చట్టంగా సూచించబడుతుంది –మరియు ఇలాంటి నేరానికి గతంలో నేరారోపణ చేసిన దృష్ట్యా ఒక సంవత్సరం కఠిన కారాగార శిక్ష మరియు రూ.2 ,000 జరిమానా చెల్లించవలసి ఉంటుంది. అలహాబాద్‌లోని కోర్ట్ ఆఫ్ సెషన్ మరియు రివిజన్‌లో అలహాబాద్‌లోని హైకోర్టు ఆఫ్ జ్యుడికేచర్ ద్వారా అప్పీల్‌లో నేరారోపణ మరియు శిక్ష నిర్ధారించబడింది. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 136 ప్రకారం ప్రత్యేక సెలవుతో అప్పీలుదారు ఈ కోర్టును ఆశ్రయించారు.

అప్పీలుదారు ఠాకూర్ దిన్‌లో ఒక ఉద్యోగి , అతను 92- C వద్ద వ్యాపారం కొనసాగించాడు,మిర్గంజ్, అలహాబాద్ తినదగిన నూనెలు మరియు వస్తువుల విక్రయదారునిగా. సెప్టెంబరు 22 , 1956న, అలహాబాద్ మునిసిపాలిటీకి చెందిన ఫుడ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ అప్పీలుదారు నుండి దుకాణంలో అమ్మకానికి ఉంచిన ఆవనూనె నమూనాను కొనుగోలు చేశారు , విశ్లేషణలో లిన్సీడ్ ఆయిల్‌తో కల్తీ అని తేలింది.కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించినందుకు అలహాబాద్‌లోని ఫస్ట్ క్లాస్ మేజిస్ట్రేట్‌లో ఠాకూర్ దిన్ మరియు అప్పీలుదారుపై విచారణ జరిగింది.మేజిస్ట్రేట్ ఠాకూర్ దిన్ మరియు అప్పీలుదారుని దోషులుగా నిర్ధారించారు మరియు ఠాకూర్ దిన్‌కు రూ.200 జరిమానా మరియు అప్పీలుదారుకు ఒక సంవత్సరం కఠిన కారాగార శిక్ష మరియు రూ.2,000 జరిమానా చెల్లించాలని తీర్పు చెప్పారు.

"విక్రయం" అనే వ్యక్తీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 2(xiii) ద్వారా నిర్వచించబడింది, అంటే నగదు కోసం లేదా క్రెడిట్‌పై లేదా మార్పిడి ద్వారా మరియు టోకు లేదా రిటైల్ ద్వారా , మానవ వినియోగం లేదా ఉపయోగం కోసం ఏదైనా వస్తువును విక్రయించడం. లేదా విశ్లేషణ కోసం , మరియు అమ్మకానికి ఒప్పందం, అమ్మకానికి ఆఫర్ , అమ్మకానికి బహిర్గతం చేయడం లేదా అలాంటి ఏదైనా కథనాన్ని విక్రయించడానికి స్వాధీనం చేసుకోవడం మరియు అలాంటి ఏదైనా కథనాన్ని విక్రయించే ప్రయత్నాన్ని కూడా కలిగి ఉంటుంది.నిర్వచనంలో వాస్తవ విక్రయం మాత్రమే కాకుండా అమ్మకానికి ఒప్పందం , అమ్మకానికి ఆఫర్ , విక్రయానికి బహిర్గతం మరియు అమ్మకానికి సంబంధించిన వస్తువులను స్వాధీనం చేసుకోవడం మరియు విక్రయించడానికి ప్రయత్నించడం కూడా ఉన్నాయి.ఫుడ్ ఇన్‌స్పెక్టర్‌కు ఆవాల నూనె విక్రయించే సమయంలో అప్పీలుదారు దుకాణానికి ఇన్‌ఛార్జ్‌గా ఉన్నాడు. మస్టర్డ్ ఆయిల్ అమ్మకానికి బహిర్గతమైంది మరియు అది అప్పీలుదారు ఆధీనంలో ఉంది మరియు అతను దానిని విక్రయించాడు.కానీ న్యాయవాది చట్టంలోని సెక్షన్ 7 ప్రకారం , దుకాణ యజమాని మాత్రమే కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించడం నిషేధించబడిందని మరియు యజమాని తరపున ఆహారాన్ని విక్రయించే దుకాణంలో పనిచేసే సేవకుడు నిషేధం అమలులో ఉన్న "వ్యక్తి" కాదని అప్పీలుదారు వాదించాడు.ఒక దుకాణంలో ఒక ఉద్యోగి ఆహారంలో కల్తీ అని తెలిసి , దానిని విక్రయిస్తే , అతని యజమానికి సహాయం మరియు సహకరించినందుకు దోషిగా ఉంటాడని , అయితే అలాంటి జ్ఞానం లేకుండా చట్టంలోని నిబంధనలను ఉల్లంఘించినందుకు శిక్షించబడదని న్యాయవాది చెప్పారు.

చట్టంలోని సెక్షన్ 7 ఇంతవరకు ఇది అందిస్తుంది:

"ఎవరూ స్వయంగా లేదా అతని తరపున ఏ వ్యక్తి ద్వారా .... అమ్మకూడదు........

(i) ఏదైనా కల్తీ ఆహారం;

- -”

సెక్షన్ 16(1) యొక్క మెటీరియల్ భాగం అందిస్తుంది:

“ఎవరైనా వ్యక్తి అయితే,

(ఎ) స్వయంగా లేదా అతనిపై ఉన్న ఏ వ్యక్తి ద్వారా అయినాతరపున- - - - - - - - - - -విక్రయిస్తుంది- - - - - - - - - - -
ఈ చట్టంలోని నిబంధనలకు విరుద్ధంగా ఏదైనా ఆహార పదార్థం- - - -.

లేదా

- -

అతను శిక్షార్హుడవుతాడు, -”

అప్పీలుదారు విక్రయించిన ఆవాల నూనె కల్తీ అని ఈ అప్పీల్‌లో సవాలు చేయలేదు. ఫుడ్ ఇన్‌స్పెక్టర్‌కు పంపిణీ చేసిన ఆవాల నూనె అమ్మకానికి ఉద్దేశించబడదని అప్పీలుదారు చేసిన విజ్ఞప్తిని ట్రయల్ మేజిస్ట్రేట్ నమ్మలేదు మరియు ఆ అభిప్రాయాన్ని సెషన్ కోర్టు మరియు హైకోర్టు ధృవీకరించాయి."వ్యక్తి" అనే వ్యక్తీకరణ చట్టంలో నిర్వచించబడలేదు మరియు ఆ వ్యక్తీకరణ సంభవించే సందర్భంలో, ప్రాథమికంగా కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించే ప్రతి ఒక్కరినీ కలిగి ఉంటుంది."ఎవరూ స్వయంగా లేదా అతని తరపున ఏ వ్యక్తి చేత చేయకూడదు" అనే వ్యక్తీకరణ యొక్క సమ్మేళనం ద్వారా , యజమాని మాత్రమే నిషేధించబడడు. శాసన సభ ఉద్దేశం సుస్పష్టం. ప్రతి వ్యక్తి , అతను యజమాని

అయినా లేదా ఏజెంట్ అయినా కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించడం నిషేధించబడింది మరియు నిషేధాన్ని ఉల్లంఘిస్తే సెక్షన్ 16 ద్వారా జరిమానా విధించబడుతుంది. ఏదైనా కల్తీ ఆహార పదార్థాల అమ్మకానికి సంబంధించిన నేరానికి సంబంధించిన ప్రాసిక్యూషన్‌లో సెక్షన్ 19 ప్రకారం , విక్రేత విక్రయించే ఆహారం యొక్క స్వభావం లేదా నాణ్యత గురించి తెలియదని ఆరోపించడం కేవలం రక్షణ కాదు.కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించినట్లు అభియోగాలు మోపబడిన వ్యక్తి , ఆహార వస్తువులు సహజంగా , పదార్థం మరియు నాణ్యతలో అదే విధంగా కొనుగోలు చేయబడిందని , నిర్ణీత రూపంలో వ్రాతపూర్వక వారంటీతో కొనుగోలుదారు కోరినట్లు రుజువు చేస్తే మాత్రమే అటువంటి రక్షణ విజయవంతం అవుతుంది ,అతను విక్రయించే సమయంలో ఆహారం అటువంటి స్వభావం , పదార్థం మరియు నాణ్యత లేనిదని మరియు అతను దానిని కొనుగోలు చేసిన అదే స్థితిలో విక్రయించాడని అతను నమ్మడానికి ఎటువంటి కారణం లేదని,మరియు అతను ఫుడ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ లేదా స్థానిక అథారిటీకి వారంటీ యొక్క కాపీని వ్రాతపూర్వక నోటీసుతో సమర్పిస్తాడు మరియు అతను దానిపై ఆధారపడాలని భావిస్తున్నాడు మరియు అతను దానిని స్వీకరించిన వ్యక్తి పేరు మరియు చిరునామాను పేర్కొనండి. ప్రజారోగ్య పరిరక్షణ కోసం కల్తీ ఆహార విక్రయాల నిషేధం స్పష్టంగా ఉంది. కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించే వ్యక్తులందరికీ నిషేధం వర్తిస్తుంది మరియు నిషేధాన్ని ఉల్లంఘించినందుకు అటువంటి వ్యక్తులందరికీ జరిమానా విధించబడుతుంది. తన ఏజెంట్ ద్వారా కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించే వ్యక్తిపై జరిమానా విధించాలని శాసనసభ్యులు కోరినందున , ఇది వారి ఏజెంట్ల ద్వారా పని చేసే వారికి మాత్రమే జరిమానా విధించడానికి ఉద్దేశించబడిందని భావించలేము. కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించే దుకాణం యజమాని మెన్స్ రియా *(mens rea)* రుజువు లేకుండా ఉంటేకల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించినందుకు శిక్షార్హులు, యజమాని యొక్క ఏజెంట్ లేదా సేవకుడు దోషపూరిత జ్ఞానం కలిగి ఉన్నాడని చూపితే తప్ప , అదే నిబంధనను ఉల్లంఘించినందుకు శిక్షించబడదని మేము ఎందుకు అభినందించలేము.

ఆహారాన్ని విక్రయించే దుకాణాల్లోని సేవకుల్లో అత్యధికులు నిరక్షరాస్యులు అనే వాస్తవాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుని, విక్రయించిన కథనం యొక్క నిజమైన స్వభావం గురించి తెలియని సేవకులకు జరిమానా విధించడం శాసనసభ ఉద్దేశ్యం కాదనే వాదనకు మా తీర్పులో బలం లేదు.చట్టసభ యొక్క ఉద్దేశ్యం చట్టంలో ఉపయోగించిన పదాల నుండి సేకరించబడాలి మరియు వారు చేసిన చర్యల యొక్క గురుత్వాకర్షణను అభినందిస్తున్న నేరస్థుల సామర్థ్యం గురించి ఎటువంటి అంచనాల ద్వారా కాదు.ఆహార పదార్థాలను విక్రయించే దుకాణాలలో పనిచేసే సేవకులు సాధారణంగా నిరక్షరాస్యులని భావించడానికి ఎటువంటి వారెంట్ కూడా లేదు.

శాసనసభ, ప్రజారోగ్య ప్రయోజనాల దృష్ట్యా, చట్టాన్ని రూపొందించింది మరియు వ్యక్తులందరూ కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించడం నిషేధించబడింది. ఎటువంటి నిబంధన లేనప్పుడు, సందర్భం నుండి స్పష్టంగా లేదా తప్పనిసరిగా సూచించబడినట్లయితే, నిషేధం దుకాణం యజమానికి మాత్రమే వర్తిస్తుందని మరియు కల్తీ ఆహారాన్ని విక్రయించే యజమాని ఏజెంట్‌కు కాదని న్యాయస్థానాలు సమర్థించవు. Re S. మోసెస్ [I.L.R. (1959) Mad. 418.]లో మద్రాసు హైకోర్టు విరుద్ధంగా తీసుకున్న అభిప్రాయం, మా తీర్పులో తప్పుగా ఉంది.

ఆహార కల్తీ నిరోధక చట్టం ప్రకారం అప్పీలుదారు రెండోసారి చేసిన నేరానికి నేరం రుజువు కాదనే వాదనలో వాస్తవం లేదు.ప్రాసిక్యూటర్ ఏప్రిల్ 7, 1956 నాటి, క్రిమినల్ కేసు నం.208, 1956 లో ఒక "సర్జూ ప్రసాద్" దోషిగా నిర్ధారించబడిన తీర్పును కోర్టు ముందు సమర్పించారు. జౌహరి, మేజిస్ట్రేట్ ఎఫ్-క్లాస్, అలహాబాద్ ఆవనూనె కల్తీ నేరం మరియు రూ.80 జరిమానా చెల్లించడానికి శిక్ష

విధించబడింది. మేజిస్ట్రేట్ దృష్టిలో , అప్పీలుదారుకు సంబంధించిన సారం.దోషిగా నిర్ధారించబడిన వ్యక్తి పేరు మరియు అతని తండ్రి పేరు మరియు నివాసం అప్పీలుదారు పేరు, అతని తండ్రి పేరు మరియు అతని నివాసంతో సమానంగా ఉన్నాయి. ఎక్స్‌ట్రాక్ట్‌లో ఇవ్వబడిన అన్ని వివరాలు అప్పీలుదారు వివరణతో సరిపోతాయి. మేజిస్ట్రేట్ ఫస్ట్ క్లాస్ నమోదు చేసిన నేరారోపణను సవాలు చేస్తూ సెషన్ కోర్టుకు దాఖలు చేసిన అప్పీల్ మెమోరాండమ్‌లో , మునుపటి కేసులో దోషిగా నిర్ధారించబడిన వ్యక్తి అప్పీలుదారు కాకుండా వేరే వ్యక్తి అని వాదించలేదు.

కానీ అప్పీలుదారు కేవలం ఠాకూర్ దిన్ ఉద్యోగి మాత్రమే. లావాదేవీ ద్వారా అతను తనకు ఎలాంటి లాభం చేకూర్చినట్లు చూపబడలేదు. ఠాకూర్ దిన్ రూ.200 జరిమానా మాత్రమే చెల్లించాలని తీర్పునిచ్చింది. అప్పీలుదారు చేసిన నేరం అతను కొన్ని నెలల క్రితం చేసిన అదే విధమైన నేరాన్ని పునరావృతం చేయడం , అయితే అన్ని పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకుని , చట్టంలోని సెక్షన్ 16(ii) ద్వారా నిర్దేశించబడిన కనీస జరిమానా కంటే తక్కువ జరిమానా విధించడాన్ని సమర్థించే ప్రత్యేక మరియు తగిన కారణాలు ఉన్న సందర్భం ఇది అని మేము భావిస్తున్నాము. మేము శిక్షను మూడు నెలల జైలుకు తగ్గించాము మరియు మేము జరిమానాను మాఫీ చేస్తాము. ఈ సవరణకు లోబడి , అప్పీల్ కొట్టివేయబడింది.

అప్పీల్ కొట్టివేయబడింది.